

Пролог

Мальме, 31 грудня 2019 року

Останній день року в Мальме видався несподівано сонячним, з небом синього-синього кольору, майже без хмаринок. Подекуди в парках та на міських клумбах іще зберігалася травичка, місцями навіть зелена — така, що не встигла пожовтіти за не надто спекотне літо, — і можна було б подумати, що зараз не середина зими, а осінь чи холодна весна. Мешканці Мальме й туристи товпилися на набережній, особливо сміливі лізли скупнутися у крижану воду, молодь поскидала куртки й гасала по скверах та вздовж моря на роликах і скейтах. Поруч року видавали хіба лише різдвяні декорації, які в Мальме прийнято було не прибирати аж до середини січня. У повітрі на центральній вулиці стояв аромат гарячого вина, і дехто з гостей міста вже зранку поспішив святкувати завершення 2019-го, тож поступово голоси ставали все гучнішими, а настрої у місті — дедалі святковішим. Хоча для шведів Новий рік і не є таким великим та важливим святом, як Різдво, більшість усе ж почувалася урочисто. Люди планували смачну вечерю вдома чи в ресторані, очікували на нічні салюти, обговорювали, чи вдало акторка Лена Ендре прочитає вірш

Альфреда Теннісона «Новорічний годинник» — цього року саме їй випало втілити цю багаторічну шведську традицію. (Лена, до речі, чудово впоралася!)

Ніщо не натякало на те, що вже менш ніж за пів року до міста прийде пандемія, і шведам, як і всім мешканцям земної кулі, доведеться день за днем нагадувати собі ретельно мити руки з милом, дотримуватися безпечної дистанції та носити на обличчях маски (хоча від таких радикальних заходів, як примусовий карантин та зачинення громадських закладів та просторів, шведи вперто намагатимуться відмовлятися). Ніхто й не думав, що це останні дні за найближчі кілька років, коли можна ось так натовпом завалитися в тісне приміщення кав'ярні й не перейматися, якщо біля тебе хтось раптом чхне або закашляється. (Тут, у Швеції, симптоми нежиті зазвичай сприймалися як щось, не варте особливої уваги, і шведські батьки спокійно відправляли до школи дитину з невеличкою температурою, та й самі не вважали респіраторні захворювання приводом не піти до офісу.) Керівники супермаркетів навіть не уявляли, що за декілька місяців попит на засоби гігієни, а особливо на санітайзери, злетить до небес, а тому варто було б зробити додаткові закупівлі вже зараз. Власники ресторанів та барів очікували в новому 2020 році не зменшення, а зростання кількості туристів, тим паче що аеропорт сусіднього Копенгагена — данської столиці, розташованої зовсім поруч, на відстані всього лише Ересуннського моста, що поєднував тут береги двох країн, — саме розбудовував новий термінал, розраховуючи прийняти ще більше мандрівників як до Данії, так і до Швеції.

На кладовищі святого Паулі у цей день майже не було відвідувачів, бо кінець року — це не час відвідувати померлих родичів: більшості хочеться у ці дні

думати про майбутнє, а не згадувати минуле. Однак через сонячну погоду затишні прогулянкові доріжки кладовища не залишилися порожніми: вранці через них пробігли любителі спорту, яким хотілося завершити рік активно, та пройшлися звичними маршрутами бадьорі власники собак, а вдень тут можна було побачити батьків з дитячими візочками. Та, звісно, не обійшлося і без кількох сумних візитів за призначенням — від тих, чиї нещодавні втрати все ще не відболіли. Комусь хотілося принести на могилу останні цього року квіти, а комусь — подумки сказати щось утраченій близькій людині, сподіваючись, що ці слова якимось дивовижним чином будуть почуті.

Тридцять першого грудня 2019 року, біля другої по обіді, біля могили Агати наче нізвідки з'являється Ґустав. Пильно оглядає надгробну плиту й ділянку з рослинами поруч та залишається загалом задоволеним — хоча його тут якийсь час і не було, простір навколо не виглядає покинутим: таке враження, наче людина, яка доглядала за сусідніми могилами, також потурбувалася і про них з Агатою. Шкода, що може не бути й нагоди за це подякувати добрій незнайомці чи незнайомцю.

Ґустав усе ж трошки прибирає: старе листя, обгортка від цукерки, яку принесло вітром. У порожню посудину, що стоїть біля світлини Агати, ставить декілька свіжих соснових гілок. Хотілося б принести їх ще на Різдво, але що ж — нехай хоча б у новорічну ніч в Агати буде прикрашено. Їй би це сподобалося.

Дружина дуже любила Різдво і Новий рік. Вона виросла в досить бідній родині, де крім неї було ще шестеро братів і сестер, і її батьки зимові свята практично не відзначали: батько зазвичай у ці дні працював, а мати була надто виснажена доглядом за дітьми —

не знаходила в собі сил для створення святкового настрою. Агаті ж так хотілося чогось особливого. Тож коли в них із Ґуставом з'явилася власна сім'я й вони орендували перше невеличке житло, навіть попри те, що були ще дуже молоді й без грошей, Агата ретельно опікувалась тим, щоб утілити омріяне. Щороку ще з початку грудня вона прикрашала їхню домівку, пекла ароматне печиво — Ґустав, повертаючись з роботи, ще при вході до будинку відчував запахи кориці та ванілі, — пригощала випічкою сусідських дітей, готувала купу подарунків, більшість з яких робила власноруч. Уся ця купа додаткової роботи, здається, зовсім не обтяжувала Агату, а навпаки, наповнювала її радістю та енергією. Завдяки їй і сам Ґустав, який, якщо зізнатися, з дитинства не любив Різдво, бо на свята його батько регулярно напивався, у ці темні грудневі дні й вечори якщо й не почувався щасливим, то хоча б іноді, на якісь короткі миті, дивився на світ Агатиними очима — і світ здавався йому майже стерпним.

— Вибач, що давно не приходив, — каже він тепер Агаті. — Але ж ти знаєш, це не від мене залежить. Наче тільки-тільки була весна 2017-го, а вже й 2019-й пролетів.

Агата, звісно, нічого не каже, лише всміхається до нього з його улюбленої світлини. Колись Ґустав із донькою якийсь час сперечалися, яке фото обрати, але він на поліг на своєму, тим паче, що донька давно вже не жила у Швеції, тож саме йому й було вирішувати, на яку світлину він дивитиметься під час нерегулярних візитів.

— Утім, знаєш, усе вказує на те, що в новому році я тут буду з'являтися часто, — Ґустав мрійливо дивиться на небо, по якому пролітають маленькі хмаринки. — Це не точно, звичайно, ти ж розумієш: як воно складатиметься, так я і зроблю. Але здається мені... Здається мені, що це буде цікавий рік і що в мене буде багато роботи.

«Хай там як, ти щасливий, що в тебе ця робота є», — наче без слів нагадує йому Агата. Густав не може не погодитись.

— Дійсно, не скаржусь. І це завжди привід прийти сюди й побути з тобою.

«Я й так завжди з тобою, ти ж знаєш, — докірливо дивиться на нього дружина із фото. Це дивовижно, як може змінюватися її погляд та вираз на тій самій світлині залежно від того, про що Густав подумки з нею розмовляє. — Тобі не потрібно приходити для цього аж сюди. Я з тобою. І з дітьми».

— Я знаю, авжеж, — каже Густав. — Але коли я тут, коли веду з тобою ці розмови — це щось особливе. Тут — ти наче лише зі мною, і я лише з тобою, і все знову, мов у ті часи, коли ми були такі молоді. І такі дурні. Точніше, я був дурний, а ти завжди розуміла...

«Я теж була дурна, — чесно визнає Агата в його уяві. — Просто через інше. Ревнувала тебе, наприклад».

— Ти ж знаєш, для мене не існувало більше жінок, — запевняє у тисячний раз Густав. — Навіть як тебе не стало.

«Ото дарма, — здається, Агата зітхає. Скільки разів він чув це її зітхання, поки дружина була поруч. — Знайшов би собі хорошу жіночку».

— Агато, не починай, — сердито каже Густав. — І взагалі, що вже говорити. Головне те, що зараз я можу приходити, і що в мене є ця робота, і, смішно сказати, але світ нарешті став стерпним, хоч це й світ без тебе. Ніколи не міг би подумати, що світ без тебе може мені здаватися кращим місцем, ніж він здавався мені, поки ти була зі мною. А ти ж бо найкраще, що будь-коли траплялось у моєму житті. Ну і діти, звичайно.

«У нас прекрасні діти, — погоджується Агата. — Але ти надто критичний до себе. Звісно, раніше ти був дещо...